

მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო - სააღმზრდელო პროცესი და ბავშვთა უფლებების დაცვა

მარეხი ნიკოლაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

e-mail: marekh.nikoladze@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2023.30.22>

მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება - ეს არის ფილოსოფია ან განათლებისადმი მიდგომა, რომელიც შექმნილია თითოეული მოსწავლის მოთხოვნილებების ინდივიდუალურად დასაკმაყოფილებლად. სტატიაში ნამდვილად მოსწავლეზე ორიენტირებულ სასწავლო გარემოში მასწავლებლები და მოსწავლეები ერთობლივად მუშაობენ სასწავლო გეგმის ან გზის შესაქმნელად, რომელიც საუკეთესოდ შეესაბამება თითოეული ინდივიდუალური მოსწავლის საჭიროებებს. მოსწავლეზე ორიენტირებულ სასწავლო გარემოში მასწავლებელი ცდილობს შექმნას გარემო, რომელიც ინდივიდუალურია თითოეული მოსწავლის სასწავლო საჭიროებისთვის. მასწავლებელი მოქმედებს, როგორც თითოეული მოსწავლის სასწავლო გამოცდილების არქიტექტორი. სტატიაში განხილულია მოსწავლეზე ორიენტირებული მიდგომის კავშირი ბავშვთა უფლებებთან და როგორი ისტორიული კონტექტი აქვს მას.

საკვანძო სიტყვები: მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება, ისტორიული კონტექტი

ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის განმარტებით ლექსიკონში¹ - მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება (LCE) არის განათლების მიდგომა, რომელიც ფოკუსირდება მოსწავლეების საჭიროებებზე, შესაძლებლობებზე, ინტერესებზე და სწავლის სტილზე. ეს განსხვავდება მასწავლებელზე ფოკუსირებული მიდგომისაგან, სადაც მასწავლებელს აქვს ლიდერის აქტიური როლი, ხოლო მოსწავლეს კი პასიური მიმღების როლი. მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლის დროს მოსწავლე არის აქტიური თავისი სწავლის პროცესში, ხოლო მასწავლებელი გეზის, მიმართულების მიმცემი.

გარდა იმისა, რომ 1989 წელს მიღებული ბავშვის უფლებათა კონვენცია 28-ე მუხლით არეგულირებს ბავშვებისათვის განათლების მიღების აუცილებლობას მონაწილე სახელმწიფოების მხრიდან, 29-ე მუხლში აქცენტირებულია, რომ განათლება ისე უნდა იყოს მიწოდებული, რომ მიმართული იყოს „ბავშვის პიროვნების, ნიჭის, გონებრივი და ფიზიკური

¹ <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=6&t=16641>

უნარების სრული განვითარებისაკენ“ (UNICEF, 2017). გარდა ამისა აქცენტირებულია თანასწორობისა და მეგობრულობის სულისკვეთებით ბავშვის აღჭურვა.

ძველი საგანმანათლებლო პროგრამები და სტანდარტები გათვლილი იყო მეტწილად ეგრეთწოდებულ „საშუალო მოსწავლეზე“. ეს იმას ნიშნავდა, რომ საშუალო აკადემიური მოსწრების მოსწავლეს უნდა შესძლებოდა სტანდარტის მოთხოვნების შესრულება. ასეთი მიდგომა გულისხმობდა იმას, რომ მოსწავლეების ნაწილი ვერ შეასრულებდა სტანდარტს და, შესაბამისად, საგანმანათლებლო სივრცის გარეთ ხვდებოდნენ. ძველი საგანმანათლებლო პროგრამები ასევე პრაქტიკულად განათლების გარეშე ტოვებდა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ახალგაზრდა მოქალაქეებს და, შესაბამისად, გზას უკეტავდა მათ შემდგომი განვითარებისათვის. ეროვნული სასწავლო გეგმა ორიენტირებულია უკლებლივ ყველა მოსწავლეზე. სტანდარტში მოცემული ყველა შედეგი მიღწევადია თითოეული მოსწავლისათვის. სხვა საქმეა, რომ ყველა მოსწავლე, საკუთარი შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, სხვადასხვაგვარი ხარისხით მიაღწევს ამ შედეგებს.

მოსწავლეზე ორიენტირებულ განათლებას (LCE) აქვს ისტორიული ფესვები, რომელიც ვრცელდება სოკრატეს დროიდან (ძვ. წ. 400 წ.), მაგრამ ეს იყო მე-19 საუკუნის ბოლოს და მე-20 საუკუნის დასაწყისის კონტინენტური ფილოსოფოსების გავლენა, რომლებმაც ეჭვქვეშ დააყენეს ბავშვობის ბუნება და პროცესი თუ, როგორ უნდა მიიღონ ბავშვებმა განათლება. ეს გავლენა გავრცელდა ჩრდილოეთ ამერიკასა და დიდ ბრიტანეთში. კიდევ ერთი მთავარი გავლენიანი მოაზროვნე და მწერალი, რომელიც დაინტერესდა ამ თემით მე-20 საუკუნის დასაწყისში იყო ამერიკელი ფილოსოფოსი და განმანათლებლის ჯონ დიუი (1916). ჯონ დიუი „პროგრესულ“ პედაგოგიკას უკავშირებდა მოსწავლეებში დემოკრატიული უნარებისა და განწყობების განვითარებას. უფრო ახლო წარსულში, ბრაზილიელმა პაულო ფრეირემ (1972 წ.) ხელი შეუწყო ზრდასრულთა განათლების საერთაშორისო ლანდშაფტის ჩამოყალიბებას, განსაკუთრებით მისი ცნებით სინდისიერების შესახებ. მან ეს დაუკავშირა წიგნიერების პედაგოგიკას, რომელიც ხელს უწყობს სტატუს კვოს კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენებას, როგორც განათლების გაბატონებული „საბანკო“ მოდელის ანტიდოტს, რომელიც დაფუძნებულია მასწავლებლისგან მოსწავლეზე ცოდნის დეპონირებაზე. ასევე, LCE-ის მდიდარ ლიტერატურულ საფუძველში წვლილი შეიტანეს, ისეთმა მწერლებმა, როგორებიც არიან ვიგოტსკი (1978) და ბრუნერი (1966), რომლებსაც სწავლა ესმით კონსტრუქტივისტურ პარადიგმაში - ანუ ცოდნა, როგორც მოსწავლეთა და მასწავლებლების მიერ ერთობლივად აგებული, მასწავლებლებთან ერთად, რომლებიც თამაშობენ სოციალურ, ინტერპერსონალურ და დამხმარე და არა მთელი კლასის დამრიგებლის როლს.

LCE იქცა „გარდამავალ პოლიტიკად“ იმით, რომ ის გადავიდა მთელ მსოფლიოში და გაიდგა ფესვები სხვადასხვა კონტექსტში. მისი, როგორც იდეის წარმოშობა ძველ საბერძნეთში

სოკრატემდე მიდის, სოკრატესეული დიალოგის კვლევის მეთოდით. ინგლისში მისი ბავშვზე ორიენტირებული ვერსია იყო განათლების პოლიტიკის რეფორმის ნაწილი 1960-იანი წლების ბოლოს; ის ასევე ცენტრალური იყო პროგრესული მოძრაობისთვის აშშ-ში და გამოიხატა ევროპაში ისეთი სპეციალიზებული მიდგომებით, როგორცაა მონტესორისა და შტაინერის სკოლა.

მაგალითად, იუნესკოს ასოცირებული სკოლების პროექტის ქსელი, რომელიც მოიცავს დაახლოებით 8500 სკოლას საერთაშორისო დონეზე, ხელს უწყობს ხარისხიანი განათლების შემდეგ „არსებით განზომილებებს“:

1. განათლების შინაარსის გაუმჯობესება მისი უფრო აქტუალობით და სათანადოდ ფორმირების ხარჯზე.

2. სასწავლო პროცესის გაღრმავება, რომლის დროსაც მოსწავლეები არიან მთავარი აქტორები და მასწავლებლები ფასილიტატორები

3. ცხოვრებისეული უნარებისა და კომპეტენციების განვითარება, რაც ბავშვებსა და ახალგაზრდებს საშუალებას აძლევს მიაღწიონ წარმატებას გამოწვევებისა და შესაძლებლობების სწრაფად ცვალეზად სამყაროში.

4. შემოქმედებითობისა და წარმოსახვის ხაზგასმა და ასევე მრავალი ნიჭის განვითარება, რომელიც თითოეულ მოსწავლეს აქვს

5. კურსორკულარული და ინტერდისციპლინარული მიდგომების დანერგვა, ასევე გუნდური სწავლება და, შესაბამისად, განათლების ჰოლისტიკური მიდგომის ხელშეწყობა

6. სკოლის კლიმატის გაუმჯობესება

7. დემოკრატიული პრინციპების განმტკიცება (UNESCO, 2008)

იმისათვის, რომ ადამიანებმა ისწავლონ ეფექტურად, აუცილებელია მონაწილეობითი სწავლებისა და სწავლის ტექნიკა, მათ შორის მოსწავლეზე ორიენტირებული მეთოდოლოგიები. ბავშვზე ორიენტირებული მეთოდები უნდა ეხებოდეს მთელი ადამიანის საჭიროებებს, უნარებს, რომლებიც აუცილებელია გადარჩენისთვის, ინდივიდუალური განვითარებისთვის, სოციალური ინტერაქციისა და აკადემიური მიღწევისათვის.

იმის მტკიცება, რომ LCE ძირეულად შეუფერებელია კულტურულად და რესურსების კონტექსტის თვალსაზრისით განვითარებადი სამყაროს ბევრ ნაწილში. თუმცა, არსებობს მთელი რიგი მტკიცებულებები და უფლებებზე დაფუძნებული არგუმენტები, რომლებიც კითხვის ნიშნებს აყენებენ ამ დასკვნის წინააღმდეგ. უმეტეს მასალაში მოცემულია წარმატების ისტორიები და მასწავლებლებისა და მოსწავლეების ენთუზიაზმი LCE-ს მიმართ, როდესაც პროცესის განხორციელება კარგად არის მართული (Khamis & Sammons, 2007; Hardman et al., 2009). თუ LCE არის მიდგომა, რომელიც პატივს სცემს მოსწავლეთა უფლებებს, როგორც ამას იუნესკოს და სხვა სააგენტოების კვლევები ამტკიცებს, მაშინ მისი განხორციელების

ძალისხმევა უნდა გაგრძელდეს. როგორც მეცნიერთა უმეტესობა თანხმდება მიდგომის დანერგვისას კონტექსტს აქვს მნიშვნელობა, მაგრამ კონტექსტი არ არის ყველაფერი.

ლიტერატურა:

Schweisfuth, M.(2013), Learner-Centred Education in Interantional Perspective. Journal of international and Comparative Education, 1-8.

NESCO (2008). First Collection of Good Practices for Quality Education. Retrieved arch 29, 2011, from UNESDOC Digital Library.

UNICEF. (2017), ბავშვის უფლებების კონცეფცია.თბილისი:იუნისეფი.

Marekhi Nikoladze

Akaki Tsereteli State University

Student-centered educational process and protection of children's rights

Abstract

Student-centered learning is a philosophy or approach to education designed to meet the individual needs of each student. In a truly student-centered learning environment, teachers and students work together to create a curriculum or pathway that best suits the needs of each individual student. In a learner-centered learning environment, the teacher strives to create an environment that is individualized to each student's learning needs. The teacher acts as the architect of each student's learning experience. The article discusses the connection of the student-centered approach with children's rights and what kind of historical context it has.

რეგენზენტი: პროფესორი ლიალია კიროვა